

BIJZONDERHEDEN OVER ANTONIUS
HAMBROUCK
DOOR DR. E. WIERSUM

HET leven van Antonius Hambrouck, den bekwamen en heldhaftigen predikant op Formosa in het midden der 17e eeuw, is nog lang geen open boek voor ons. Het levensbericht in het vierde deel van het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek is veel te beknopt en niet in alle opzichten juist. Veel beter worden wij ingelicht door Dr. J. R. Callenbach, die in het vijfde deel van genoemd woordenboek een verbeterde en veel uitgebreider levensbeschrijving gaf. Ikzelf schreef naar aanleiding hiervan in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 31 Maart 1929 een artikel over Hambrouck's geboorteplaats.

Maar ook hiermede zijn we er nog niet.

En het is mij daarom een genoegen hier drie onbekende akten te kunnen afdrukken, die over Hambrouck's leven althans eenig meer licht verspreiden, de eerste uit zijn Rotterdamschen jeugdtijd, de tweede toen hij als predikant te Schipluiden stond en de derde uit zijn moeilijken tijd op Formosa. Het eerste document is de resolutie van de Rotterdamsche Vroedschap van 13 Februari 1623, waarbij op verzoek van zijn vader aan den aanstaanden student een vacante beurs in de theologie aan de Leidsche universiteit wordt toegekend, het tweede is een facsimile van de doopakte zijner dochter Heijltge te Schipluiden van 31 Januari 1638 en het derde, verreweg het belangrijkste, is een brief van de predikanten, ouderlingen en diakenen op Formosa aan de predikanten van de classis van Amsterdam, waarin de schrijvers op hun onhoudbaren toestand wijzen, op het veel te geringe aantal predikanten, op hun zwaren dienst, op de weinige égards, die de Oost-Indische Compagnie te hunnen opzichte betracht. Zoo erg is hun toestand, dat zij „liever alle te samen naar ons Vaderlant keeren willen, dan dat wij onder sulcken ondraaghlycken jock ende lasteringe langer willen leven”. Zij bedanken verder de Amsterdamsche predikanten voor hetgeen dezen voor hen gedaan hebben, inzonderheid

voor hun steun in zake de poging tot het verkrijgen van een drukkerij op Formosa.

Deze belangrijke brief werd door den heer W. van Rede aan het Rotterdamsche Archief geschonken.

De vader van Antonius, Cornelis Antonisz van Hambrouck was in het begin van de 17e eeuw te Rotterdam gevestigd en bezat daar verscheiden vaste goederen, o.a. het huis St. Lucas aan de Hoogstraat en enkele erven buiten de Schiedamsche poort, o.a. het huis „de Swarte Sleutels”¹⁾. Hij is dan reeds burger of poorter. In welk jaar precies hij zich hier gevestigd heeft, weet men niet, doch hoogstwaarschijnlijk kwam hij uit de buurt van Breda, waar vroeger de heerlijkheid Hambroek bestond, thans nog het gehucht van dien naam in de gemeente Prinsenhage. Toen Cornelis Antonisz. naar Rotterdam trok, zal hij al spoedig naar de plaats van herkomst zijn familienaam hebben aangenomen. Vandaar dat hij, in tegenstelling met zijn zoon, in de registers nog veelal als Van Hambrouck voorkomt²⁾.

Maar Cornelis was blijkbaar wat ongedurig. In 1609 verkoopt hij het huis St. Lucas aan Pieter Willemsz. van Brugge (Verbrugge), valkenier van Prins Maurits en verlaat Rotterdam metterwoon. Hij vestigt zich te Scheveningen en koopt daar een huis ten westen van de kerk, terwijl hij ook als schepen aldaar gefungeerd moet hebben, want in 1616, als hij een huis in de Keizerstraat koopt, wordt hij in de akte oud-schepen genoemd. Zijn Rotterdamsche huizen verkocht hij in 1611, doch ten slotte blijkt de Maasstad hem toch weer aan te trekken. In 1623 vinden wij hem daar terug, waarop hij in 1626 en 1628 zijn Scheveningsch bezit likwiddeert. In laatstgenoemd jaar is hij weer burger te Rotterdam³⁾.

1) Notarieel archief Gerrit van Woerden, nr. 25 fol. 74, 8 April 1607, giftebrieven 6 en 8 Aug. 1607.

2) Er waren meer personen van dien naam. Huybert Pietersz van Hambroeck trouwt 19 Juli 1648 te Maassluis (aangeteekend te Rotterdam 5 Juli 1648) als jonkman, geboren en wonende aldaar en in het Archief van de Admiraliteit op de Maze no. 767 fol. 122 komt op 17 Febr. 1668 een schipper Doen Jacobsz Hambroeck voor.

3) Notarieel archief Van der Swan no. 183 blz. 619, 26 Juni 1628 Cornelis Antonisz van Hambrouck, burger.

Te Rotterdam werden hem twee zoons geboren, Antonius en Hendrik. Daar echter het doopregister niet zoo ver teruggaat, zijn de doopakten niet aanwezig. Antonius werd als student in de theologie in het Leidsche Album Studiosorum ingeschreven op 30 Januari 1624 en zijn leeftijd wordt dan opgegeven als 17. Hij moet dus geboren zijn na Januari 1606 en vóór Februari 1607. Zijn geboorte te Rotterdam wordt nog gestaafd door de bijvoeging Rotterdamensis.

In 1632 aanvaardt hij het beroep naar Schipluiden, krijgt dan spoedig trouwplannen, maakt 14 April van dat jaar huwelijkscontract voor notaris Nicolaas Vogel te Rotterdam en trouwt aldaar 1 Juni met Anna Moy, jongedochter, geboren te Leiden.

De ouders der bruid waren toen reeds overleden. Haar vader Vincent was een zoon van Dirk Claesz Moy. Haar oom Claes Moy, huidekooper te Leiden, was ook reeds dood. Maar zijn weduwe Aeffgen Quirijsdochter met haar beide zoons Aelbert en Claes, beiden eveneens wonende te Leiden, waar de laatste als notaris fungeerde, waren getuigen bij het huwelijkscontract. Ook een andere neef van de bruid, Vincent Paets, assisteerde haar daarbij, terwijl de bruidegom door zijn vader werd ter zijde gestaan.

Uit het huwelijk werden te Schipluiden eenige kinderen geboren. Daar het doopregister, thans bewaard in het Algemeen Rijksarchief, zeer onvolledig is, kan alleen de doop van een dochter Heijltge worden aangetoond. Getuigen daarbij zijn o.a. de Delftsche predikant Dionysius Spranckhuijsen en de broer van den vader, Hendrik van Hambrouck¹⁾.

De akte is niet door den vader zelf ingeschreven, de volgende inschrijving, van 7 Maart, is echter wel van zijn hand.

Tot 1647 blijft Hambrouck rustig te Schipluiden, dan echter begint voor hem de groote tijd.

In de eerste helft van 1648 kwam hij op Formosa aan, waar hij zich vestigde in het dorp Mattauw. Hoe moeilijk

Zie verder Schuldboek 8 Aug. 1607 en 5 Oct. 1609, Gifteboek 13 Juni 1608, 12 Dec. 1609, 5 Juni 1610, 18 Juni 1611 en 20 Oct. 1611 en Agenda van den Archivaris 1929, nrs. 163 en 179.

1) Heinrick Cornelisz van Hambrouck komt ook voor 16 Dec. 1638 in het notarieel archief A. van der Graeff nr. 326, fol. 362.

*Hendrik was commissaris over het tonnage
der Van den Sloot in 287 abt. 161.*

Zie testament: Notarial notaris N. Vogel.

157/30.

zijn positie en die van zijn ambtsbroeders was, blijkt uit den hierachter afgedrukten brief van 1652. In 1655 kwam daar nog een ernstige ziekte bij, maar hij bleef op zijn post, in weerwil van de geringe medewerking, die hem van het opperbestuur in Batavia ten deel viel. Op het gevaar, dat Formosa van de zijde der Chineezzen bedreigde, werd zoowel door hem als door den gouverneur Frederik Coyett herhaaldelijk gewezen, doch Gouverneur-Generaal en Raden van Indië sloegen deze waarschuwingen in den wind.

Toen de Chineesche zeeroover Coxinga in 1661 met een groote macht op Formosa landde, viel hem weldra het fort Provintia in handen en nam hij Hambrouck met tal van andere Hollanders gevangen. Met een lotgenoot, Ossewayer, werd deze naar het kasteel Zeelandia gezonden om den bevelhebber een brief van Coxinga over te brengen, waarin op gunstige voorwaarden overgave van het kasteel geëischt werd. De beide afgevaardigden spoorden echter den bevelhebber tot volhouden aan en keerden, niettegenstaande het gevaar dat hen dreigde, naar Coxinga terug, die hen na eenigen tijd ter dood liet brengen. Den 21en October 1661 kwamen twee inlanders in het kasteel Zeelandia berichten, dat Ds. Hambrouck te Sincan was onthoofd en een dochter van hem in Coxinga's harem was opgenomen.

Zoo was het droevig einde van dezen heldhaftigen Rotterdammer, voor wien thans in onze St. Laurenskerk een gedenkteeken is geplaatst. Het initiatief daartoe ging uit van een belangstellend stadgenoot, die ook de kosten voor zijne rekening nam, het gedenkteeken zelf werd uitgevoerd door den beeldhouwer L. Bolle; het is bij dit opstel gereproduceerd.

Bijlage I.

Stipendium voor Antonius Hambrouck.

„Waarnaar op 't verzoek van Cornelis Teunisz. Hambroek denzelven vergunt is, de vacante plaatse in collegio theologico tot Leyden in plaatse van Jacobo Scherpeselano, ende dat voor zijn zoon Anthonis die getuigt werd dat tegen October eerstkomende bequaem zal zijn om ad academiam te gaan, als wanneer de gewoonlijke subsidie tot zijnen

1630

Day 16. Decemb.

Vader. } meester Andrius
getuyge } Dido de blact, Harmen vanste
kint. } Amas.

Day 31 Januarij.

Vader } Antonius Hambrouck
getuyge } Dionysius Spranghe
kint } Henrich van Hambrouck
} Dominyus Lambrecht
} Jaan de Reijer
} H. G. G.

Day 29 Januarij

Vader } Franck Leonardus Burg
getuyge } Dirck Leonardus Burg
kint } Eesje Joek
} Schiedt

Day 7 Februarij.

Vader } Jacob Janz
getuyge } Martje Leub
kint } J. de.

Den 7 Martij

Vader } Dirck Janz
getuyge } Leontje Jans Dr.
kint } Geertje.

Donderd

Reynbrant Janz } Vader
getuyge }
kint }
Zandtgen.

8. BLAD UIT HET DOOPBOEK VAN SCHIPLUIDEN, WAAROP VOORKOMT DE DOOPAKTE VAN EEN DOCHTER VAN DS. ANT. HAMBROUCK.

proffijte zal ingaan met zijnen ingangh int voorzeyde collegie”.

Resolutie van de Vroedschap van Rotterdam 13 Febr. 1623

Bijlage II.

Doopakte van Hambrouck's dochter Heijltge.

31 Januari 1638.

Vader: Antonius Hambrouck.

Getuijgen: Dionysius Spranckhuijsen.

Henrick van Hambrouck.

Ariaentge Lambrechts.

Jannetge Reijers.

Kint: Heijltge.

Doopregister Schipluiden.

Bijlage III.

*Brief van Antonius Hambrouck e.a. aan
de classis van Amsterdam.*

Aan de E. E. Broederen Praedicanten des
E. Classis van Amsterdam.

Eerweerde, Godvruchtige, Geleerde, wijse, seer
bescheydene heeren mede-broederen en mede-
werckeren in den wijnbergh des Heeren.

U.E. brief van 1651, 11 October is ons wel geworden, hebben verstaan UE.E. diepe vernederinge in t aennemem van het geringe en schraele lof t welck UE.E. door ons uijt een Christelyck welmeenend herte toegeeijgent en opgeoffert werd; voorwaar UE.E. liefde, ijver, ernst en moeyte bevinden wij door d'ervarentheyt seer groot te zijn tot d'opbouwinge ende aenwas van Jesu Christi-rijcke. En niet minder UE.E. liefde tot onse personen en diensten; w'en kunnen nochte en weeten niets toe te brenghen, waarmede wij de waardigheijt naer UE.E. diensten en liefde tot onse kercken waardighlycken souden connen uijtdrucken. T geene ons dan mochte ontbreecken t selve sal God aen UE.E. ampten en personen hier tijdelijck ende hier naemaels eeuwigh uyt genade belonen, denwelcken God wij willen bidden UE.E. geve d'volherdinge in allen goede tot den

eijnde toe om Christi Jesu onses Aartz-herders wille, amen.

Den loop des H. Evangelii op Formosa word genadelijcken ende rijckelycken van God den Heere des oughsts gesehent, de kennisse en wetenschap word dagelijcx overvloediger; wilde God en onse Overheyte, dat tot een overvloediger en meerdere kennisse oock een meerder getal mede-arbeyders in den wijnbergh des Heeren en tot desselfs voortplantinge mochten uytgesonden werden, waarden yver van onse majores eenigh met dien van UE.E., w'en connen nochte ende willen niet twijffelen, onsen mangel soude mildelijck vervult worden; wij hebben vier praedicanten van Batavia versocht en word ons alleene Ds. Guilielmus Braeckel toegesonden, waartegen wij wederom verliesen onsen E. mede-broeder Ds. Gilbertum Happartium, wiens plaatse ofte veel liever het noorder geweste zijn E. Ds. Guil. Braeckel sal waarnemen. Eenen last voor één man sijne schouderen al te swaer om te draagen, t waare wenschelyck desen last onder 3 ofte 4 praedicanten conde verdeelt worden. Onse E. mede-broeders, Ds. Antonius Hambrouck en Rutgerus Teschemacher, hebben insgelijcx swaare en moeilijcke bedieningen, waartoe beter een getal van 6 dan van twee praedicanten noodigh waare. En word also geheel Formosa van vier praedicanten bedient, waarvan den eenen zijne E. Ds. Joannes Kruijff der Nederlantsche gemeente toegevought is. UE.E. konnen oordeelen hoe groot den oughst is, en integendeel hoe weynigh der arbeijders zijn, die soo grooten oughst moeten waarnemen, beplanten, besaeyen en bebouwen. Niet te min onsen swaaren last soude ons licht, onse peryckelesouden ons vreugde schijnen te zijn, indien wij onse bedieningen en lastige ampten met gerustheyt des gemoets uijtwercken mochten. Verachtinge word ons aengedaen en onse personen ende diensten gestelt tot spot van onse en d'Inlantsche natie, dit doet ons wee en veele van onse mede-broeders, waaronder Ds. Daniël Gravius en D. Gilbertus Happart zijn door dit middel van Formosa verdreven. En also word het ellendige Formosa van zijne tael ervarene dienaars berooft; diegene soo der noch zijn sullen een ijder tot sijner tijt oock op haare t'huijsretour bedacht zijn; men conde geen bequamer middel

bedencken om den loop des H. Evangelii te stuijten dat we niet en seggen geheel uijt te roeyen, dan tertijt van de politicquen bedocht word; men stelt ons t eenemael onder de politicque macht; indien het een Gouverneur of praesident belieft, hij deportteert, suspendeert en versent een praedicant, wanneer en naar wat plaatse hij wil, onder dien naeme, dat het de dienst van de Compagnie vereijst; also dan moet dickwils den dienst van Gods kercke om den gepraetendeerden dienst der Compagnie wijcken en afterblijven. Indien wij ijets daartegen seggen, men noemt ons vreveldoedige tegens onse overheden, men noemt ons huerlingen omdat wij soldie trecken van de Compagnie en daerom haare dienaars. In summa sonder innerlijcke droufheyt des gemoets en connen we U.E.E. sulcx niet claegen ofter misschijn eenigh middel door U.E.E. conde bedocht werden om dit soo groot quaet voor te comen, ons hertseer sluijt oock onse penne om meer van dese beclaaghlycke stoffe te schrijven, seggen alleene dit tot besluit, dat we liever alle te samen naar ons Vaderlant keeren willen, dan dat wij onder sulcken ondraaghlycken jock ende lasteringe langer willen leven; om Christi wille zijn wij ballingen uijt ons Vaderlant, leven onder een ongesont climaet, hebbende met veele siekten en swackheden te strijden, verliesen onse vrouwen en dierbaerste vrienden; t' is ondraaghlyck voor ons, dat alle dese ellenden (door buijten aenlopende en bestormende plaegen ende onderdruckingen versterckt zijnde) van ons souden uijtgestaen worden; t schijnt een gemeen quaet te zijn, t welck niet alleene de dienaars Christi door geheel India dreijgt, maer oock overvalt en sommige derselver alrede overvallen heeft. U.E.E. sullen ongetwijfelt van andere Indische kercken brieven (van klacht-stoffe opgepropt zijnde) toecomen, alsoock levendige brieven soo voor U.E.E. haare rechtveerdige klachten sullen uijtstorten.

Dat d'E.E.H. Bewinthebberen op U.E.E. aenraedinge be-
looft hebben het voorstel van U.E.E. (wegens eene druckerye op Formosa te hebben) te sullen in acht nemen, t selve is ons op t hooghste aengenaem geweest, aengenaemer sal 't ons zijn, wanneer de vruchten van eene goede uytcomste prouven sullen.

Bedancken ondertusschen UE.E. voor haeren ijver ende voorsorge tot welstant van Goodes kercke, alsoock voor den verderen vrijwilligh aengeboden dienst tot onser hulpe ende onderstuttinge, t welck alles bij ons in hooche achttinge blijft en in een danckbaer herte word opgesloten; den lof ende prijs soo UE.E. ons gelieven te geven, dat we de saacke D. Roberti Junii met sulck een christelycke ende sachtmoedige betuyginge hebben afgesneden, nemen wij anders niet aen dan voortvloeyende uijt een genegen en tot ons liefde draagent herte; wij betuygen d'oprechte waerheyt te zijn, dat ons voornemen noeyt geweest ende is D. Roberti Junii dienst te verminderen, ofte eenige kleenachttinge toe te brengen; dit is alleen ons oogherck geweest, dat wij en onse naesaten bij dese ende toecomende eeuwe (soo der eene te verwachten is) niet voor stomme honden inutiliaque terrae pondera en mochten uijtgecreten werden, ommers wij sullen door bevindinge betuygen, dat ons geene saacke meerder aengelegen is dan dat we soucken t onderhouden onderlinge liefde, vrede ende eenigheijt met alle Christenen en insonderheyt onse Broederen volgende Pauli teste Rom: 12.9.10. 1 Joan: 4.7.8.

Hiermede Eerwaarde Godvruchtige Geleerde, wijse voorsienige en bescheydene H. en mede-broederen bevelen UE.E. diensten, personen, en familiën Goode en den woorde sijner genade tot hemelsche en lichamelycke segeningen, blijvende UE.E. soo lange wij in dit tranendal blijven

dienstw. en seer toegenegene
mede-broeders in Jesu Christo.

Tajoulan
in t Casteel Zeelandia
desen 26 October 1652.

Antonius Hambrouck, p.t. praeses.
Rutgerus Teschemacher, p.t. srib.
Joannes Kruijf, V. D. M.
Guilielmus Brakel.
G. Happart, eccls. V. D. M.
Lowijs Isaäccx Baffart, ouderlingh.
Wijnant Rutgers, ouderlingh.
C. van Broeck, diaken.
Mattheus Gommersbach, diakon.

9. JOOST VAN GEEL. NAAR EEN GESCHILDERD ZELF-
PORTRET IN HET RIJKSMUSEUM.